

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
ЦІНЬ ЮЙХАН
на тему
**« ФОРТЕПІАННА МУЗИКА ДУ МІНСІНА
В КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ ЙОГО ТВОРЧОСТІ»**,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 02 – «Культура і мистецтво»
за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»

Актуальність теми дисертації.

Дисертантка звернулася до постаті одного з провідних діячів національної музичної культури у сфері фортепіанної музики, яка для китайської багатотисячолітньої музичної традиції не є надто типовою. Адже фортепіанне мистецтво у його повноцінному втіленні, сумірному зі світовими артефактами, розвинулося в Китаї лише упродовж XX–XXI століть. Тим не менше його досягнення видаються вже зараз вельми імпонуючими, а музична педагогіка, в тому числі й фортепіанна, цілком конкурентоспроможна з іншими світовими школами. Ду Мінсін – один із тих пасіонаріїв, який довів вартісність китайської фортепіанної музики на всіх рівнях: у композиції, у власній виконавській практиці, у педагогіці. Дисертація Цінь Юйхан спрямована на розкриття усіх процесів, не лише суто естетичних, але й історико-суспільних та політичних, які відбувалися в китайському музичному мистецтві, що розкриваються крізь призму життєтворчості Ду Мінсіна.

У роботі чітко і переконливо висвітлені усі параметри, які впливали на формування особистості композитора та визначаються образно-тематичні сфери його доробку, авторка представила доволі об’ємну та нерідко позначену інноваційними відкриттями у цьому жанрі панораму досягнень патріарха китайської музики. Як вказує авторка, «Роль фортепіано в творчості Ду Мінсіна є фундаментальною, багатогранною та визначальною, що виходить далеко за межі простого вибору інструменту. Фортепіано стало для Ду Мінсіна інструментом професійного самовираження. Його можна вважати головним

«співавтором» та «творчою лабораторією» композитора протягом усієї його кар'єри» (с. 179).

Актуальність роботи полягає також в тому, що для українських слухачів, музикантів-виконавців і музикознавців постать Ду Мінсіна залишається маловідомою, та й у самому Китаї вдумливий всебічний аналіз його фортепіанних творів являтиме важливу сторінку музичної науки. Відтак актуальність теми дисертації і підходів до вирішення наукової проблематики, поставленої у праці, не підлягає сумніву.

Мета, завдання, методи дослідження, структура дисертації підпорядковані основній концепції дисертаційного дослідження.

Відтак, основним об'єктом дослідження виступає музичне мистецтво XX – початку XXI століть. В його рамках формується предмет дослідження – фортепіанна музика Ду Мінсіна в контексті еволюції його творчості.

Матеріалом дослідження є сольні фортепіанні твори Ду Мінсіна: Етюд (1955), Варіації (1956), «Танець Лотоса» (1958), сюїти за мотивами балетної музики «Русалка» (1959), «Червоний жіночий загін» (1964), дитячий цикл «Нове століття» (2000), Токата (2000), чотири Концерти для фортепіано з оркестром: № 1 «Весняне цвітіння» (1986), № 2 (1991), № 3 «Присвячується острову Гулан'юй» (2002), № 4 «Пробудження» (2020).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у детальній реконструкції життєтворчості Ду Мінсіна на основі систематизації біографічних даних та встановлення впливу на композитора його оточення та різних соціокультурних обставин; у здійсненні періодизації творчості композитора, та аргументованій характеристиці процесу професійної самореалізації митця через еволюцію його особистості у часовій перспективі; виявленні взаємодії фортепіанного та оркестрового мислення Ду Мінсіна, що проектується на жанрово-стильовий та виконавський аспект сольних фортепіанних творів та концертів для фортепіано з оркестром Ду Мінсіна (с. 31-32). Ці інноваційні постулати роботи спираються на широку жанрово-стильову панораму китайської фортепіанної музики, а також на концепцію феноменології композиторської творчості.

Робота спрямована на теоретичне та практичне застосування отриманих результатів в різних професійних площинах: у педагогічній роботі – як у курсах історії музики, так і в класі фортепіано, у підготовці концертних програм, у музично-історичних дослідженнях, присвячених процесам конвергенції культур Сходу і Заходу, а також у персонологічних розвідках, спрямованих на з'ясування реляцій: «митець-суспільство».

Наукове дослідження було виконано здобувачкою на кафедрі інтерпретології та аналізу музики згідно з планом науково-дослідницької роботи Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Наукова керівниця – кандидатка мистецтвознавства, професорка Маріанна Станіславівна Чернявська.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувачки Цінь Юйхан «Фортепіанна музика Ду Мінсіна в контексті еволюції його творчості» повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності в галузі знань 02 – «Культура і мистецтво» за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво».. Її зміст відповідає комплексній темі «Когнітивне музикознавство: парадигматика музичної творчості в актуальних запитах історії» (протокол вченої ради №5 від 29.12.2022 рр.). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (протокол вченої ради № 4 від 26 листопада 2020 року). Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувачки.

У своєму дослідженні Цінь Юйхан дотрималася принципів академічної доброчесності. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело. Надана достовірна інформація щодо методів і результатів досліджень, джерел використаної інформації та власну наукову діяльність. У дисертації відсутній плагіат, як оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження, або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства.

Структура дисертації підпорядкована її меті та завданням: вступ, два розділи з 14-ма підрозділами, висновки, список використаних джерел, додатки.

Загальний обсяг дисертації – 225 сторінок, з них основного тексту – 187 сторінок. Список використаних джерел включає 159 найменувань, у т. ч. 85 праць іноземними мовами, здебільшого китайською.

У вступі окреслені актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, матеріали дослідження.

Розділ 1 «Митець та його час: життєтворчість композитора Ду Мінсіна» складається з семи підрозділів. Він присвячений диференційованим авторкою за різними критеріями, глибоко нею осмисленим віхам життєтворчості Ду Мінсіна та складним суспільно-історичним перипетіям, які обумовили його творчі піднесення і паузи. Для цього дисертантка здійснює вельми докладний, буквально покроковий огляд обставин його родинного кола, років навчання, складних взаємовідносин з владою у різні історичні періоди. Авторка почасти спирається на літературу музично-теоретичного спрямування - переважно китайських дослідників, але також і на пресові джерела та власні рефлексії композитора, головнo ж вона сама на основі доступної інформації здійснює реконструкцію творчої біографії Ду Мінсіна, що надає пані Цінь Юйхан можливість «виявити періоди еволюції його шляху у музичному мистецтві:

1) Період формування особистості (1928-1949): дитинство, початок самостійного життя, перша музична освіта, набуття піаністичних навичок;

2) Період становлення професіоналізму (1949-1976): перші кроки у музичній кар'єрі, початок роботи у консерваторії, виступи на Міжнародному фестивалі «Празька весна», навчання композиції в Московській консерваторії, заняття з М.Чулакi, дострокове повернення в Китай, наклеп, роки випробувань і страждань;

3) Період творчої зрілості (1977-до сьогодні): відновлення свободи, нові обрії творчості, композиторське та педагогічне визнання, концерти та ювілейні заходи на честь вшанування майстра. (с. 126-127).

У другому розділі «Фортепіанна творчість Ду Мінсіна: жанрово-стильовий та виконавський аспекти», який теж складається з семи підрозділів/параграфів, докладно аналізуються вказані вище фортепіанні опуси і розглядаються етапи розвитку жанру в індивідуальному «життєвому проєкті»

композитора. На цій основі дисертантка приходить до формулювання низки найважливіших характеристик фортепіанного жанру у доробку Ду Мінсіна на конкретних прикладах. У їх репрезентації авторка дотримується змішаного жанрово-хронологічного принципу: спочатку розглядаються оригінальні мініатюри, потім сюїти на основі балетної музики і завершує розділ розгляд усіх чотирьох концертів. На основі проведеного аналізу зокрема дисертантка відзначає, що «за п'ятдесят років музичної практики Ду Мінсінь незмінно дотримувався своїх музичних концепцій і творчих ідей, виражав свої почуття та душевні переживання через музику. Його фортепіанні твори демонструють не просто органічний синтез західної мажоро-мінорної системи та пентатонних ладів, а переосмислення композитором ладових основ музики на користь національного начала» (с. 171). Разом з тим у окремих аналітичних есеях, присвячених обраним творам, переважає образно-художнє, виконавське бачення над детальним теоретичним аналізом музичної мови композитора у фортепіанних артефактах. Тому і об'єм другого розділу непропорційно менший за перший розділ: він становить 54 сторінки супроти 95 сторінок першого розділу.

Завершують роботу об'ємні структуровані висновки, що відображають результати дослідження, яке представляє передусім «антропологічний образ» композитора і його фортепіанного доробку та містить достатнє обґрунтування авторської концепції. Дисертантка приходить до узагальнення того, що «вся багатогранна творча діяльність Ду Мінсіна охоплює всі галузі фортепіанного мистецтва: композиторську творчість, виконавство і педагогіку. Музикант зробив вагомий внесок у збагачення вітчизняної фортепіанної музики, створивши чудові зразки професійного педагогічного і концертного репертуару. Глибоко усвідомлюючи необхідність розвитку національного фортепіанного виконавства, Ду Мінсін бачив подальший шлях розвитку китайської музики в синтезі народних традицій і професійної європейської майстерності, у розширенні кола жанрів і форм фортепіанної літератури» (с. 181).

Разом з тим у висновках наголошується еволюційна природа творчості композитора, зазначається, що «фортепіанна творчість Ду Мінсін пройшла значний шлях розвитку, сутність якого визначається еволюцією в системі його ідейно-художнього мислення, яке розкриває весь його життєвий досвід» (с. 181).

Основні положення роботи відображені в трьох публікаціях – статтях в спеціалізованих наукових виданнях категорії «Б», затверджених МОН України. Також результати дисертації були апробовані на п'ятих наукових фахових конференціях.

Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача і відображають його змістовні домінанти.

Питання до дискусії породжені обраним авторкою історико-антропологічним підходом до сукупної творчості Ду Мінсін та її фортепіанного сегменту і заторкують деякі контекстуальні проблеми, як і уточнення щодо певних змістовних преференцій композитора у цьому жанровому спектрі.

1. Відомо, що для китайських композиторів, особливо ж для тих, які – як Ду Мінсін – постулюють себе передусім прихильниками міцної національної традиції, надто важливим було звернення до давніх китайських поетів, зокрема поетів епохи династій Тан і Сун, чи то у синтетичних жанрах (пісні, опери, балети), чи у вигляді літературно-поетичної програми. Чи маємо у доробку Ді Мінсін такі артефакти, бо в тексті дисертації опоненту не вдалось їх знайти?

2. Дуже зацікавило звернення композитора до міфологеми Русалки. Як відомо, вона має низку вельми цікавих інтерпретацій у творчості багатьох європейських композиторів і письменників/поетів. Та і у східній культурі цей образ має поширення, зокрема в опері «Русалонька» японського композитора Ясухіро Касаматсу, нещодавно написаній. Хотілося б знати, наскільки композитор орієнтувався на європейський досвід у втіленні цього образу (бо деякі паралелі з казкою Г. Х. Андерсена видавались доволі яскравими), а наскільки він його трактував суто в китайській традиції?

3. Не зовсім виразно були сформульовані основні стильові тенденції свого часу, тобто середини – другої половини ХХ ст. – до ХХІ ст. та їх вплив на творчість Ду Мінсіна, окрім соціалістичного реалізму, про який ми сьогодні знаємо, що цей ідеологічно визначений стиль не піддається естетико-теоретичному аналізу. Хотілося б, щоби дисертантка замислилась в процесі захисту над тим, як співвідносяться фортепіанні твори Ду Мінсіна з імпресіоністичним звукописом (із наданих нотних додатків саме із цим художньо-стильовим напрямом у мене виникла найяскравіша асоціація), символізмом, неокласицизмом, неоромантизмом, постмодернізмом, а також неофольклоризмом у тому вимірі, в якому він існував в європейській музиці перших десятиліть ХХ ст.

4. В дисертації детально розглядаються перипетії творів Ду Мінсіна у різних політичних ситуаціях, зокрема вельми промовистою є історія створення і виконань, а пізніше несприйняття балету «Червоний жіночий загін», на основі музики якого також була написана аналізована в праці фортепіанна сюїта. Тож опонент просить уточнити, наскільки суттєво вплинув на чутливого, вразливого композитора ідеологічний пресінг, наскільки він вимушений був піддатись йому у своїх творах і як долав потім його наслідки?

5. В роботі зауважена низка стилістичних неузгодженостей і граматичних похибок, нерідко вживаються нехарактерні для української мови слова і вирази. Назви творів не завжди подаються однаково. Наприклад, програма Першого концерту для фортепіано з оркестром в більшості випадків зазначається як «Весняне цвітіння», але у Висновках на стор. 185 і ще в кількох місцях по тексту раптом бачимо її інтерпретацію як «Краса весни».

Але, як можна зорієнтуватись із змісту зауважень і побажань опонента, вони жодним чином не впливають на висновок про те, що рецензована кваліфікаційна наукова праця, є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на належному рівні.

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Цінь Юйхан «Фортепіанна музика Ду Мінсіна в контексті еволюції його творчості», виконана на достатньому науковому рівні, не порушує принципів

академічної доброчесності та є завершеним науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має належне значення в галузі знань 02 – «Культура і мистецтво» за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво».

Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувачка Цінь Юйхан заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань в галузі знань 02 – «Культура і мистецтво» за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво».

Опонент Кияновська Л.О.

професор, доктор мистецтвознавства

професор кафедри історії музики

Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка